

МЕТОДЫКА ЧАПАЕВА

ЦІ СТАНУЦЬ
САДЖАЦЬ
ДЫРЭКТАРАЎ

СТАР. 5

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЧУДО ІШЯПЕР

СТАР. 6

КАЛІ НЯМА ГРОШАЙ

КРАМЫ СТАЛИ
БОЛЬШ
ГНУТКІМІ

18.11-24.11.2009 г.

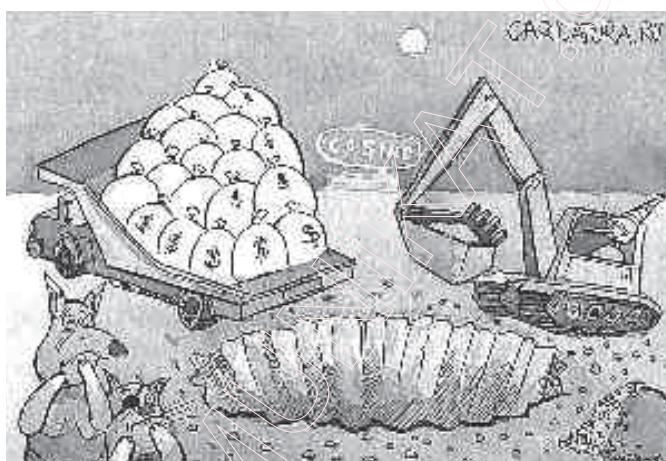
МОМАНТ ІСЦІНЫ ДЛЯ БЕЛАРУСКАГА ЦУДУ

Стварэнне адзінай мытнай прасторы паміж Беларуссю, Расіяй і Казахстанам, што мае адбыцца 1 студзеня наступнага года, пад сур'ёзной пагрозай.

А ВЫГАДУ МОЖНА І УПУСЦІЦЬ

За 10 дзён да прыезду ў Мінск з афіцыйным візітам прэзідэнта Казахстана Нарсултана Назарбаева і за 12 дзён да прыезду прэзідэнта Расіі Дзмітрыя Мядзведзея на чарговасе пасяджэнне Еўразійскай эканамічнай супольнасці (ЕўрАЗЭС) беларускі прэзідэнт выступіў у Мінску з вельмі сур'ёзнымі заявамі, якія мяжуць з сенсацыйнымі.

Як вядома, трох краінам быццам бы цвёрда вырашылі з 1 студзеня 2010 года распачаць адзіную мытнью прастору. Ва ўсякім выпадку, аб гэтым літаральна на днях публічна сцвярджаў Назарбаев. І тут галоўны ныясмайкер нашай краіны выдае наступнае: "Шчыра скажу, мяне турбую, ці дастатковая абаронены і ці цалкам ўлічаны беларускія экан-

Здараецца, што ў рэшце рэшт цуд і цуды атрымлівае не той, на каторага ўсе "ставяць"...

мічныя і замежна-палітычныя інтарэсы на этапе ўзгаднення ўмоў Мытнага саюза". А далей яшчэ больш дзіўная заява: "Ці зможем мы кампенсаваць упушчаную выгаду ад супрацоўніцтва з трэцімі краінамі,

удзельнічаючы ў Мытным саюзе, сфарміраваным пераважна на расійскіх умовах?".

Пад трэцімі краінамі маюцца на ўвазе краіны Еўрасаюза, з якімі эканамічнае супрацоўніцтва за апошнія гады значна ўзмацнілася. Вось такія пірагі.

Вядомы міжнародны агліядальнік Раман Якаўлеўскі, праўда, нічога дзіўнага ў нядауніх заявах Лукашэнкі не бачыць. Вось што ён сказаў для **нашага выдання**: "Яшчэ некаторы час назад я публічна заўважаў, што трэба чакаць сюрпрызы ў беларуска-расійскіх адносінах. І яны не прымусілі сябе дойга чакаць. Апошнім часам у іх з'явілася занадта шмат падводных камянёў, і самы значны з іх мае назыву "кошты на газ".

ДАВЕДКА ТІЦ

Еўразійская эканамічна супольнасць (ЕўрАЗЭС) — міжнародная эканамічна арганізацыя, надзеленая функцыямі, што звязаны з фарміраваннем агульных знешніх мытных меж краін, якія ў яе ўваходзяць (Беларусь, Казахстан, Кіргізія, Расія, Таджыкістан і Узбекістан), выпрацоўкай адзінай знешнезаканамічнай палітыкі, тарыфу, цэн і іншымі складнікамі функцыянавання агульнага рынку. Украіна, Малдова і Арменія з'яўляюцца назіральнікамі ў гэтай арганізацыі.

Арганізацыя з даволі жорсткім механізмам прыняцца і рэалізацыі рашэнняў. Яна валодае міжнароднай правасуб'ектнасцю. Супольнасць і яе службовыя асобы карыстаюцца прывілеямі і імунітэтамі, неабходнымі для выканання функцый і дасягнення мэт, прадугледжаных дагаворамі аб заснаванні ЕўрАЗЭС і дагаворамі, якія дзейнічаюць у рамках супольнасці. У 2003 годзе Еўразійская эканамічна супольнасць атрымала статус назіральніка ў Генеральнай Асамбліі ААН.

У НУМАР!

Сусветная арганізацыя аховы здароўя (СААЗ) не рабкамендует ўжываць арбідол і арпетол. Пра гэта ў аўторак на прэс-канферэнцыі ў Мінску заявіў кіраўнік беларускага бюро СААЗ Зайцаў.

АРБІДОЛУ І АРПЕТОЛУ - "НЕ"?

"На гэты момант у нас ёсьць доказы таго, што інгібітары нейрамінідазы, гэта значыць "Таміфлю" і да таго падобнае, паказалі сваю эфектыўнасць. Што да арпетолу і арбідолу, то, наўколкі нам вядома, яны не з'яўляюцца супрацьвіруснымі прэпаратамі. Гэта імунастымулюючыя прэпараты.

Пакуль што ў СААЗ няма доказаў іх эфектыўнасці, таксама, як няма доказаў іх неэфектыўнасці. Таму мы рабкамендаем толькі тое, што ўжо даказана — "Таміфлю".

Наконт таго, што ў аптэках няма лекаў, а "Таміфлю" прадаюць толькі па рэцэптах, Ягор Зайцаў сказаў:

"Мы не сочым за сітуацыяй у аптэках, гэта не наш мандат. Мы (Сусветная арганізацыя аховы здароўя) паставілі бясплатна ў Беларусь больш за 60 тысяч упаковак "Таміфлю". Гэтымі лекамі забяспечана сістэма аховы здароўя, яны павінны выдавацца бясплатна ў бальницах (у стацыянарах). А тое, што прэпарата няма ў вольным продажы ў аптэках, я лічу нармальнай з'явай. Чалавек не павінен займацца самалячэннем. Перад тым як прыміць сур'ёзныя супрацьвірусныя сродкі, трэба пракансультавацца з лекарамі".

Заканчэнне на стар. 3

ЦІ ПЕРАМОЖА ЮРА ДЗЕМІДОВІЧ НА ЕЎРАБАЧАННІ-2009?

**ДЗМІТРЫЙ ПАДБЯРЭСКІ,
МУЗЫЧНЫ КРЫТЫК:**
“ЗА ЯГО ТУРБАВАЦЦА НЕ
ТРЭБА”.

— Назваць гэты твор песняй у класічным сэнсе немагчыма, таму што там, прынамсі, трывавалкі, які адзін з другім не кантактуюць увогуле. Але за кошт не-банальнасці (ні ў якія рамкі не ўкладаецца) гэтая песня можа і стрэліць, улічваючы тое, якую ўвагу яна прыцягнула да сябе ў інтэрнэце. Калі будзе ацэньвацца выкананне, дык у хлопца ўсё ў парадку. Ён, прабачце, вакалу вучыцца. З гэтага пункта гледжання турбавацца за яго не трэба. Калі ў журы будуць сядзець не выкладчыкі савецкіх дзіцячых музычных школ, дык ўсё, я думаю, будзе ў парадку.

**ВАЛЯНЦІНА СЯРЫХ, КАМПАЗІТАРКА, ЗАГАДЧЫЦА МУЗЫЧНАЙ ЧАСТКІ ФІЛАРМОНІІ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І ЮНАЦТВА:
“МОЖА, ПАШАНЦУЕ ТРАПІЦЬ У ДЗЯСЯТКУ”.**

— Я вельмі нізка ацэньваю ягоныя шанцы на “Еўрабачанні”. Пасля Ксюшы Сітнік нашым удзельнікам цяжка рэалізоўвацца ў гэтым конкурссе. Пасля яе перамогі песні робяцца падобнымі адна на адну. Такое два разы не можа паўтарыцца. Што тычыцца Юры Дземідовіча, дык гэта не эстрадны выканануцца. Ён вясковы хлопец. Не абчасалі Юру як след, яму не хапае эстраднай хуліганістасці. Скача, як трус, але артыстычнасці не стае. Калі праходзілі адборачныя конкурсы, яго ніхто не бачыў. Нідзе не мільгаў, не быў заяўлены і раптам выскочыў пад самы канец! А мы думалі: чый жа ён пратэжэ? Можа, тых, хто любіць вясковых дзяцей? Да таго ж ён харавы хлопчык. Што тычыцца песні, дык яна нецікавая, вельмі штучная. Можа, пашанцуе яму трапіць у дзясятку.

**ІНЭСА БАНДАРУК, ВЫКЛАДЧЫЦА МУЗЫЧНАЙ ШКОЛЫ:
“ГЭТА ШТУЧНАЕ ПАЗЁРСТВА”.**

— Ва ўсіх маіх калег нямое пытанне: як увогуле яна трапіла на “алімп”? Вельмі дзіўны тэкст, абліютна не дзіцячы.

ДАРЭЧЫ

Раніцай 15 лістапада ўдзельнікі VII Міжнароднага дзіцячага конкурсу «Еўрабачанне-2009» ад Беларусі вылецелі ў Кіеў. Фінал дзіцячага «Еўрабачання» пройдзе ў Кіеве 21 лістапада. Юра Дземідовіч выступіць пад дванаццатым нумарам. На конкурсе 13-гадовы вучань гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі выканае песню «Чароўны трусы».

Канкурсанты з Беларусі двойчы былі пераможцамі дзіцячага «Еўрабачання». На конкурсе 2007 года першае месца заваяваў мінскі школьнік Аляксей Жыгалковіч, на «Еўрабачанні-2005» — Ксенія Сітнік з Мазыра.

Пераўзыўсці Ксюшу Сітнік (на здымку ў цэнтры) цяпер вельмі нялёгка

Мелодыя мне падалася нейкай штучнай. І ўсё песні, якія едуць на “Еўрабачанне”, робяцца ў адным стылі. У паводзінах выканануцца многа пазёрства, штучнага выпяндрожу. Так, Сітнік перамагла. Ці будзе такое ж перамагаць і далей, пабачым. А па вакальных даных там асабліва і выбіраць няма з каго.

**АРЫНА ЛІСЕЦКЯ,
ПРЭС-САКРАТАР
КАМПАНІІ “БУДЗЬМА”:
“ДЗЕЦІ ЖЫВУЦЬ НЕ У
ЖАХАХ, А Ў МАРАХ”.**

— У песні выкарыстаны электронны трэш-індастрыял са спалучэннямі дзіцячага харавога вакалу. Пра хлопчыка я нічога дрэннага не могу сказаць: пакуль не началася ломка голасу, у яго сапрауды добры вакал. Але справа ў тым, што ў песні выкарыстоўваецца эпатах. А эпатах не для дзяцей. Для іх прыдумалі Дыснэйлэнд. Дзеци звычайна жывуць у марах, а не ў жахах. Музыка песні прасякнута жахлівымі спалучэннямі гукаў, што не сведчыць аб еўрапейскіх традыцыях выхавання малых. І наўрад ці сем'і еўрапейцаў выбирайць гэтую песню як лепшую, якую захочуць уключыць сваім дзяцям на святах, дзіцячых ранішніках, сямейных мерапрыемствах.

**ЛЮДМИЛА ПАЛКОЎНІКАВА, МУЗЫЧНЫ РЭДАКТАР
РАДЫ «MIR»:
“ПЕСНЯ МОЖА ПЕРАМАГЧЫ”.**

— Мне здаецца, што песня можа перамагчы, бо ўсё ж такі шмат людзей згадзілася з тым, што яна добрая. Яе можна лёгка спесьці, выкананці самому, і таму яна такая шлягерная. І хлопчык такі, што “запальвае”, у ім ёсьць нерв, аўра, якая прыцягвае да сябе. Ён вельмі абаяльны. І таму я лічу, што гэтая вельмі запамінальная песня павінна спадабацца гледачам “Еўрабачання”. Дземідовіч абліютна разняволены на сцэне, і гэта перадаецца гледачам. Хлопец зараджае сваёй энергіяй. З пункта гледжання музычных крытыкаў можна разважаць пра недасканаласць мелодіі ці яшчэ чаго, але глядач галасуе рублём, калі ходзіць на канцэрты. І я б не сказала, што гэта дурны густ. Усё ў межах добра густу.

ТАЦЦЯНА КАРПЕНКА, КАНЦЭРТМАЙСТАР:
“МАË ДЗІЦЯ ГЭТА СЛУХАЦЬ НЕ МОЖА”.

— Песня не для гэтага конкурсу. Яна добра зроблена ў сэнсе апрацоўкі, але кампазіцыя не для дзяцей. Вакал добры, апрацоўка цудоўная, мастэрнага выдатны. Аднак што тычыцца звання лепшай песні для дзяцей, то яна абліютна на яго не цягне. За яе будуць “па прыколе” галасаваць тыя, хто вырас на Бівісе і Батхедзе, але толькі не тыя, хто сёння нясе маральную каштоўнасці сваім дзяцям. Маë трохгадовае дзіця такое слухаць не можа. Значыць, гэтая песня не для дзяцей.

Заканчэнне. Пачатак на стар. 1

Таму галоўным каментатарам у беларуска-расійскіх стасунках напрыканцы гэтага года будзе выступаць, бяспрэчна, "Газпрам". Гэта стала вынікам той палітыкі, што праводзілася беларускім кіраўніцтвам у апошнія гады. Фактычна ўсе мы сталі яе заложнікамі".

2011 ГОД НЯЙМОЛЬНА НАБЛІЖАЕЦЦА

Мусім напомніць, што ў разгар налагодняга паліўнага крыйзісу 2006 года беларускі бок пагадзіўся на тое, каб пачынаюча з 2011 года перайсці на сусветныя кошты на энергансубіты. Гэты час няйомльна набліжаецца. Фактычна ўжо нядоўга засталося чакаць моманту ісціны для беларускага эканамічнага цуду. На думку Якаўлеўскага, падчас усіх апошніх двухбаковых перамоў з расіянамі нашы ўлады дамагаліся ўнутрырасійскіх коштai на паліва. Гэта пацвярджаюць і асобныя выказванні "антымытнага" спічу Аляксандра Лукашэнкі: "У нас на сёння няма ніякай яснасці ні па пытанні аб адмене экспартных пошлін на нафту, якія прымяняе Расія, ні па адзінным цэнаутварэнні на

МОМАНТ ІСЦІНЫ ДЛЯ БЕЛАРУСКАГА ЦУДУ

прыродны газ і іншыя энергаресурсы на тэрыторыі Мітнага саюза".

І яснасці, сапраўды, не становіцца больш. Ва ўсякім выпадку, пакуль.

РЭЗКА КРУЦЯЧЫ ГАЛАВОЙ, ШЫЮ СКРУЦІЦЬ МОЖНА

Упершыню за ўсю гісторыю адносін Беларусі Pacii ў Крэмль на прэс-канферэнцыю з Дзмітрыем Мядзведзевым запрошаны прадстаўнікі апазіцыйных сродкаў масавай інфармацыі. Канферэнцыя павінна адбыцца 23 ці 25 лістапада. Безумоўна, гэта не магло не разлаваць беларускага лідара. У сваім выступе на нарадзе па пытанні адзінага Мітнага саюза паміж Беларуссю, Расіяй і Казахстанам ён успомніў Украіну, якая амаль штодзённа крытыкуеца як расійскім CMI, так і палітыкамі РФ: "Вось калі б тут была яшчэ і Украіна, то было б прасцей,

таму што нашы эканомікі падобныя".

Якаўлеўскі не выключае, што Віктару Юшчанку можа быць адпраўлена запрашэнне наведаць пасяджэнне ЕўраЗЭС: "Такім чынам беларускі лідар можа пака-зыцца нервамі Мядзведзеву і ў чарговы раз прадэмансстрація сваю моц і незалежную палітыку. Але вось беларускі эканоміцы яўна не хопіц сілы, каб перанесці сусветныя кошты на расійскія энергансубіты ў 2011 годзе".

Сапраўды, апошнім часам з боку беларускага презідента ледзь не касяком ідуць заявы пра нармалізацыю і інтэнсіфікацыю адносін з Захадам, уступленне ў праграму "Усходнє партнёрства" і г.д.

Але ці не запозна мы сталі паварочваць сваю "галаву" з Усходу на Заход?

ВІКТАР АЛЯШКЕВІЧ

«ЗАСЛОНА» ПЕРАД ХАРЧОВЫМ ІМПАРТАМ

Указам Аляксандра Лукашэнкі ў Беларусі павышаны мытнія пошліны на шэраг харчовых тавараў і сыравіну.

Паводле Указа № 542, пошліны ўводзяцца часова — з 15 лістапада тэрмінам на дзе-вяць месяцаў. Так, удвая — з 15 да 30% павялічана стаўка мытнай пошліны на малочную сыроватку, сыры і творог, паведамляе «Ежедневнік».

Самую сур'ёзную абарону Лукашэнка "устанавіў" супраць імпарту бульбы, цыбулі рэпчатай, капусты белакачаннай, морквы і буракоў сталовых. З 15 лістапада стаўка мытнай пошліны на імпарт гэтай прадукцыі складае 180% ад мытнага кошту тавару. Для парашнання: раней стаўка мытнай пошліны на бульбу складала 5—15% ад мытнага кошту, на цыбулю, капусту, буракі — 15% ад мытнага кошту.

Таксама ўдвая (з 10 да 20%) павялічана стаўка мытнай пошліны на імпарт муکі з пшаніцы мяккай і спельты, круп і муки грубага памолу з пшаніцы мяккай і спельты, зерня злакаў плюшчанага ці перапрацаванага ў шматкі. У чатыры разы павялічаны пошліны на шматкі і гранулы бульбяны: калі раней яны складалі 10% ад кошту тавару, дык цяпер — усе 40%.

У пяці разоў (з 20 да 100%) павялічана пошліна на крухмал бульбяны.

У два разы (з 20 да 40%) — на кандытарскія вырабы з цукру, уключаючы белы шакалад. З 15 да 30% павялічана мытная пошліна на імпартную макарону.

Прымусовая дактылоскопія пастаянна аблікоўваецца сярод тутэйшага насельніцтва, піша <http://regionby.org>. Поштай прысылаюць позывы ў міліцыю з пагрозай прымянення санкцый у выпадку няяўкі.

ДАВАЙ ПАЛЬЧЫК, КАЛІ ГАЛАСАВАЎ ЗА А.Г.

Нядайна адзін мужчына выкінуў позыв ў смецце, дык яму прыйшла яшчэ адна, ужо больш суровая.

У Маскоўскім РАУС горада Брэста "адкатвалі пальчыкі" адразу ў некалькіх чалавек. Афіцэр міліцыі палічыў маё журнالістку пасведчанне за павестку. Звыкла патлумачыў:

— Нічога вы не нарабілі. Ужо год як у мужчынскага насельніцтва РБ ва ўзросце ад 18 да 55 гадоў бяруць адпечаткі пальцаў у сувязі з выбухам у Мінску. Вы можаце адмовіцца. Мы з задавальненнем прымем ад вас заяву. Тады вы аўтаматычна становіцесь падазроным.

У сувязі з гэтым узнікае нямала пытанняў. Прыкладам, гендэрнае: чаму міліцыя абыходзіць увагай жаночую частку насельніцтва?

Мужчыны мяркуюць, што гэта сістэма ўсталявання кантролью не толькі над злачыннасцю, але і над насельніцтвам. Пастралялі "злодзеяў" у зако-

не" і адправілі міністра Сіавака ў адстайку. А "пальчыкі" — гэта спадчына экс-міністра ўнутраных спраў Навумава. Міністра няма, а справа жыве: пад шумок ад выбуху "бяруць пад каўпак" усё дзеяздольнае насельніцтва.

Аблікоўваліся ў міліцыі і дзве прычыны, па якіх можна прымусіць "адкатаць пальчыкі": частыя паездкі за мяжу і галасаванне на выбарах. У выніку выстаяла апошняе. Усе, каго апошнім часам цягнуць на дактылоскопію, галасавалі за Лукашэнку.

ПЯТРО ВАСІЛЕЎСКІ

Аказваецца, апазіцыя апошнім часам узмацнілася да такой ступені, што ў стане сарваць планы ўлады. Гэта вынікае з заявы кірауніка прэзідэнцкай адміністрацыі Уладзіміра Макея пра "тайм-аўт" у працы Грамадска-кансультатыўной рады, якую ён таксама ўзначальвае.

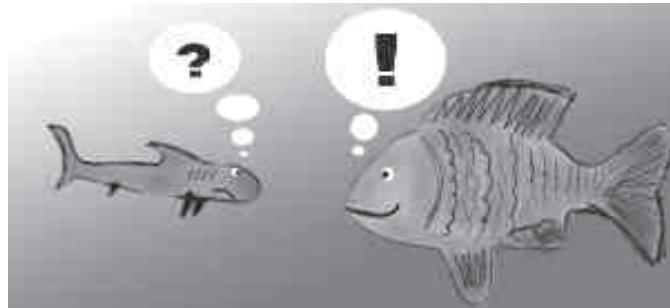
СУЦЭЛЬНАЯ БУТАФОРЫЯ

Рада гэтая была створана ў студзені 2009-га дзеля "дыялога паміж рознымі палітычнымі і грамадскімі сіламі". Аднак "унікальная пляцоўка" (так яе ахарактарызаваў сам Макей) выкарыстоўвалася зредку. Цягам 10 месяцаў рада склікалася толькі тройчы: апошні раз у чэрвені.

На чарговым пасяджэнні, якое першапачаткова мусіла адбыцца напрыканцы верасня, а потым было перанесена на 13 лістапада, меркавалася падыскуціраваць наконт змен выбарчага заканадаўства. Аднак напярэдадні Уладзімір Макей раптоўна абвясціў, што бярэ паўзу, бо пакрыўдзіўся на "нападкі" некаторых СМІ і прадстаўнікоў апазіцыі (сюрод якіх быў і сябры рады). Маўляў, мы тут дыялог забяспечаем, а той-сёй дыскрэдытуе раду заявамі пра ейныя бутафорскі і дэкараторыўныя харктары.

Тое, што чарговы круглы стол скончыцца нічым, было прадказальна ад самага пачат-

НЕ ДАЛІ РАДЫ

Дыялог часта бакі разумеюць кожны па-свойму

ку, бо ўлада не разглядае апазіцыю як магчымага ўдзельніка дыялога. Рада была збольшага рэверансам у бок Захаду: бачыце, якая ў нас тут палітычная лібералізацыя, кіраунік прэзідэнцкай адміністрацыі сеў на адным полі з ганаровым старшынёй Аб'яднанай грамадзянскай партыі.

Падобныя заходы ўжо рабіліся на пачатку гэтага стагоддзя. Тады грамадска-палітычны дыялог спрабаваў наладзіць кіраунік місіі АБСЕ Ханс-Георг Вік. Аднак беларускія ўлады, спярша пагадзіўшіся браць ўздел у круглым стале, вырашылі, што гэтая забава ім не патрэбная. Дыялог ляскнуў.

ПЕРАПЫНАК ЦІ ФІНІТА?

Цяпер гаворка ідзе пра "тайм-аўт" у працы Грамадска-кансультатыўной рады. Ці кава, на які час расцягнеца гэты абвешчаны перапынак?

Як вядома, неабвешчаны (ад моманту апошняга пасяджэння да заявы) Макея доўжыўся амаль 5 месяцаў.

Абгрунтаванне кірауніка прэзідэнцкай адміністрацыі выглядае смешным: маўляў,

Што, удзел у працы рады абавязвае яе сябраў не крыйтаваць "унікальную пляцоўку"? Маўляў, вас пусцілі за стол, дык сядзіце ціхенька? Так улада разумее дыялог?

"НЕ" — БРУДНЫМ ІДЭЯМ

Дзеянні кірауніцтва краіны якраз сведчаць на карысць таго пункта гледжання, што Грамадска-кансультатыўная рада — орган бутафорскі, і няма вялікай розніцы, будзе ён існаваць ці не. Наўрад ці Макей гэта не разумее. Проста непрыхавае раздражненне Лукашэнкі, якое той агучваў яшчэ ў лютым ("не дазволім працягваць праз раду брудныя ідэі"), нарэшце вылілася ў адмаяўленне ад нават імітацыі дыялога.

Між тым спакойная і ўдумлівая размова паміж уладай і

Тое, што чарговы круглы стол скончыцца нічым, было прадказальна ад самага пачатку

узада спала і марыла пра дыялог, але злая апазіцыя стварае непераадольныя перашкоды для далешага "абмену меркаваннямі". Высокапастаўленыя чыноўнікі спрабуюць ускласці адказнасць за перапыненне дзеяніасці рады на апанентаў улады. Аднак рашэнне пра тайм-аўт прынятае не Багданкевічам, Мілінкевічам і нават не Пазняком, а самім Макеем. Таму спробы перакласці адказнасць за гэта абсалютна бессэнсоўныя.

апазіцыяй патрэбна краіне, як паветра. Беларусь апынулася ў вельмі складаным эканамічным і палітычным становішчы. Каб наша дзяржава здолела вырашыць існуючыя праблемы і заняць годнае месца на єўрапейскай прасторы, патрэбны супольныя намаганні ўсіх грамадскіх сіл. Але супраца паміж палітычнымі канкурэнтамі магчыма толькі ў тым выпадку, калі яны хаця б мінімальна будуть паважаць адзін аднаго.

ВАЛЯНЦІН СЫЧ

ЯШЧЭ МІНУС 12 ФЕРМЕРАЎ НА АРШАНШЧЫНЕ

Колькасць фермераў на Віцебшчыне даўно ўжо не павялічваецца. Да прыкладу, у такім пераважна сельскагаспадарчым рэгіёне, як Шаркаўшчынскі, год назад быў зарэгістраваны 34 фермерскія гаспадаркі.

Сёння іх як мінімум на дзясятак менш, кажа карэспандэнту **рады Свабода** Ада Райчонак з вёскі Германавічы: "Фермерства ў Беларусі не ў пашане. Ужо пакідалі ўсе! Учора была на кірмашы, бачыла знаёмага, які свіней хацеў гадаваць. Дык ён казаў, што кінуў ўсё тое фермерства і гандлюе прадуктамі. Фермерства ж у нас не ў пашане! На паліва цэны растуць, на запчасткі цэны растуць, а на сельгаспрадукцыю цэны не растуць. Што зарабіў, тое зноў у зямлю й закапаў! У нас во дагэтуль ляжыць збожжа, нікуды не можам здаць. А за тое, што даўней здалі, ніяк не можам гроши атрымаць. Я і кажу: калі б не пенсія, то не выжылі б!"

Спадарыня Ада цяпер пенсіянерка. А

фермерскую гаспадарку яны з мужамі звязлі больш як 15 гадоў назад — былі ці не першымі фермерамі ў раёне.

Скарті на навыплаты з боку дзяржавных прадпрыемстваў, на высокія падаткі, на дарагія паліва і тэхніку тыповыя, іх можна пацупць бадай у кожнай фермерскай гаспадарцы. Таму людзі адмаяўляюцца ад фермерства.

Сярэдні тэрмін існавання фермерскай гаспадаркі — трэх гады.

У Аршанскім раёне сярэдні тэрмін існавання фермерскай гаспадаркі складае

тры гады — пакуль ёсьць ільготы і няма падаткаабкладання. Потым многія ці мяняюць свой статус на прадпрымальніцкі, ці ўвогуле ліквідууюцца.

Але ёсьць яшчэ і трэці шлях — пераход на так званае "дзікае фермерства", як называе гэту з'яву жыхарка вёскі Ларынаўка спадарыня Ганна:

"Яны калупаюцца, але не рэгіструюцца якасці фермераў, а праходзяць па статусе "слянанская гаспадарка". І дужа не афішуюць, што робяць, прытойваюцца. У нас у Ларынаўцы так гадуюць свіней: і прадаюць, і збыт знаходзяць. А ў Пішчалаве ёсьць такі "дзікі фермер", дык у яго больш за 20 кароў, прычым дужа малочных. І цялушак ён прадае. У яго ўсё добра, ён цвіце й пахне, як кажуць. Але мне заявіў: "Я баюся рэгістравацца ў якасці фермера".

Зараз на Аршаншчыне зарэгістравана 27 фермерскіх гаспадараў. Але 12 фермераў ужо паклалі заявы аб адмаяўленні ад гэтага статусу.

САДЖАЦЬ НЕЛЬГА ПАМІЛАВАЦЬ?

Ніхто не ведае цяпер, дзе ў гэтым скаже трэба ставіць коску. Нядайні візіт А.Лукашэнкі на Навукова-вытворчае аб'яднанне «Інтэграп» нарабіў многа шуму.

Кіраунік дзяржавы запатрабаваў ад праваахоўных органаў разабрацца, на што пайшли гроши, якія дзяржава выдатковала на падтрымку прадпрыемства (гаворка ідзе пра суму прыкладна ў 300 мільярдаў беларускіх рублёў). Увесь свой гней Лукашэнка абрынуў на нядайна прызначанага гендырэктара «Інтэграпа», які ні слова не сказаў у сваё апраўданне (прынамсі так вынікала з той справа, якую выпусціла ў эфір беларускае тэлебачанне).

Наколькі карысна падчас крызісу страшыць прадстаўнікоў дырэктарскага корпуса?

На гэтае пытанне шукала адказ выданне «Тут і Цяпер».

ВАСІЛЬ ШЛЫНДЗІКАЎ:
«ШЛЯХ У НАШАГА
ДЫРЭКТАРАТА АДЗІН —
РАСІЯ...»

— Я, калі ўбачыў па тэлевізары той разнос, што Лукашэнка ўчыніў на «Інтэграпе», адразу сказаў: «Божа, ну хіба можна ў такі час такую сур'ёзную праблему вырашыць метадамі Чапаева?», — падзяліўся сваімі думкамі з «Тут і Цяпер» былы генеральны дырэктар «Амкадора», вядомы беларускі эканаміст і аналітык Васіль Шлындзікаў. — Гэта ж вялікая праблема, якую трэба асэнсоўваць. Можа, канешне, у некаторай ступені прэтэнзіі кірауніка дзяржавы і справядлівія, бо відавочна, што калі прадпрыемства брала гэтыя гроши, то брала на сябе і пэўныя абавязательствы.

Я перакананы, што ніхто з кіраунікоў прадпрыемства і капейчыны з тых грошай не ўзяў на сваё патрэбы. Сродкі, хутчэй за ёсё, ішлі на заробкі, на тое, каб працарміць восем з паловай тысячы працаўнікоў «Інтэграпа». Ясна, што гэтыя восем з паловай тысячы там не патрэбныя. І праводзіць

скараченні забараняе не гендырэктар, а ў першую чаргу дзяржава. Тому, калі па спраўядлівасці, віну трэба раскладаці на ўсіх: і на дырэктара, і на дзяржаву.

— **Лукашэнка сказаў, што ўсё будзе рабіць па законе. «Калі ёсць за што сядзець — значыць будзе сядзець, калі няма за што — значыць ніхто адпраўляць у турму не будзе», — паабяцаў ён.**

— Мы ведаєм, што ў нас вінаватых іншым разам прызначаюць. І часам даказаць, што белае — гэта белае, проста немагчыма. Прыйдзе тут можна прыводзіць шмат.

— **Ну, вось той жа былы гендырэктар МТЗ Міхаіл Лявонаў. У яго свая праўда пра то, што адбывалася на прадпрыемстве, у суда і кірауніка дзяржавы — свая. А Лявонаў, між іншым, яшчэ сядзіць...**

— Гэта той чалавек, які мог бы шмат чаго карыснага зрабіць для нашай краіны. А яго ў турму накіравалі.

— **I не яго аднаго. Аднак тых дырэктараў, якія з турмы пісалі слёзныя лісты аб памілаванні на адрес кірауніка дзяржавы, хутка вызвалілі...**

— А той жа Пенза, былы дырэктор падшыпнікавага завода. Казалі, нібыта ён ха-

Пакуль «Інтэграп» чакае не «светлая» будучыня

цёу працаць завод расійскім алігархам. Дык калі б працаў, можа, сёння на заводзе сітуацыя была б зусім іншай!

З іншага боку, можна зразумець і кірауніка дзяржавы, які быццам бы на самай справе хоча дапамагчы дзяржаўным прадпрыемствам, зрабіў з іх свяшчэнную карову. А што атрымліваецца? Глядзіце: завода Леніна няма, станкабудаўніцтва дэградавала да бязмежжа. Дзе заводы Кастрычніцкай рэвалюцыі, аўтаматычных ліній, Арджанікідзе, той жа падшыпнікавы, дзе Барысаўская фабрыка музычных інструментуў? Быццам бы ўсё робіцца для таго, каб заводы працавалі і праслаўлялі дзяржаву, а тут...

— **Васіль Міхайлавіч, а калі б вы былі дырэктарам таго ж «Інтэграпа» і на вас так «наехаў» б, што б вы зрабілі на наступны дзень?**

— Я б адразу сышоў. Напісаў бы заяву і развітаўся. Хаця ў такім выпадку могуць быць прыняты так званыя рэпрес-

іўныя меры. Шлях у нашага дырэктарата адзін — Расія. Там пакуль яшчэ падбіраюць наших хлопцоў.

— **Не толькі на дырэктара «Інтэграпа» сёння могуць «наехаць». Вы самі пералічылі заводы, на якіх цяпер праблема вышэй за дах. Чаму дырэктарскі корпус Беларусі не кансалідуецца, не звернецца да таго ж Сідорскага, Кабякова ці да самога Лукашэнкі са зваротам аб tym, што перашкаджае ім працаўцаў?**

— Я думаю, яны лічаць такія перамовы бессэнсоўнымі. Палітыка такая — і ёсё. Ну, чаго размаўляць з тым жа Кабяковым ці Сідорскім? Мне іншым разам падаецца, што яны і самі не разумеюць, што адбываецца. Бо калі б разумелі, то не падпісалі б ту ю знамітую пастанову 991. А калі падпісалі, значыць, некаторыя чыноўнікі не разумеюць асноў рынковай эканомікі.

АЛЕГ КАРОТКІ,
спецыяльна для svabodaby.net.

АСАБІСТЫ ВОПЫТ

**«НЕКАЛІ Я ГАНАРЫЎСЯ ТЫМ,
ШТО ПРАЦЮЮ НА «ІНТЕГРАЛЕ» ...»**

Палітолог **Сяргей НІКАЛЮК** адпрацаўваў на «Інтэграпе» прыкладна 15 гадоў:

— Я і сёння іншы раз тэлефаную сваім знаёмым і пасля гэтых размоў раблю выснову, што ў прадпрыемства няма амаль ніякіх шансаў на выжыванне. Тыя мэты, якія яны абвяшчалі, не могуць быць дасягнуты ў першую чаргу і таму, што амаль усё абсталіванне, якое закупляеца, — ужо было ва ўжыванні. Ідзе працэс разбурэння кадравага складу, моладыя на завод не прыходзіць. Гэта звязана ў тым ліку і з вельмі ніzkімі заробкамі.

Калі я працаўваў на «Інтэграпе», мы разумелі, што адстаём ад Захаду, але пры гэтым прыблізна кожныя тры гады абсталіванне ў асноўных цэхах поўнасцю мянялася. І змена была бесперапыннай. А гадоў дзесяць назад я прайшоўся

на заводзе і заўважыў, што за восем гадоў пасля майго звольнення (з 1991 па 1999) увогуле нічога не змянілася!

У мяне складваецца ўражанне, што там засталіся людзі, якім проста няма куды ісці. На гэтым прадпрыемстве працуе шмат вузкіх спецыялістаў, напрыклад, спецыяліст эпітаксіяльнага нарошчвання. Ну, дзе ён яшчэ працаўлядкуеца, калі яго раптам скароцяць? Гэта ж не слесары па рамонце аўтамабіля.

Што тычыцца тону, якім кіраунік дзяржавы выказваў сваю незадаволенасць працай «Інтэграпа», то, ведаеце, ён нават міністэр лайдакамі называе...

ЦІ ВЫРАТУЮЦЬ СПАЖЫВЕЦКІЯ КРЭДЫТЫ

Калі сродкаў катастрафічна не хапае, а патрэбу купіць самыя неабходныя рэчы немагчыма адсунуць на задні план, ратуюць крэдыты. Як паказвае практика, жыхары горада Слоніма і многіх іншых гарадоў Гарадзеншчыны бяруць у доўг практична ўсё: пачынаючы ад абутку і заканчваючы складанай бытавой тэхнікай.

У ДОЎГ — ГЭТА ВЫГАДНА

«На сённяшні дзень прыкладна 30% тавараў, якія прадаюцца ў нашай краме, слонімцы бяруць у крэдыт альбо растэрміноўку, — распавядаюць прадстаўнікі мясцовай крамы «Дом гандлю». — Пераважна купляюць абутак, а таксама даволі дарагую вопратку — паліто, курткі. Людзям зручна разбіваць суму пакупкі на некалькі месяцаў, а не аплачваць адразу ўвесь кошт. Фактычна мы працуем у рэжыме растэрміноўкі. Ад пакупнікоў патрабуеца даведка аб заробленай плаце за апошнія тры месяцы і пашпарт. Нашы сённяшнія 30% у доўг пакупнікам — даволі нядрэнны парог, які не варта пераступаць, бо разлік наяўнымі сродкамі вельмі важны для гандлёвага цэнтра. Інакш нам проста нявыгадна працаваць».

Подобная сітуацыя склалася ў слонімскай абутковай краме «Чаравічак». Па словах яе супрацоўнікаў, на сённяшні дзень нельга сказаць, якая частка тавару была прададзена ў крэдыт.

«Штомесяц сітуацыя мяньяецца. Асабліва паказальны для нас быў каstryчнік: прыкладна 30—36% тавару было прададзена ў крэдыт. Калі прада-

ваць, разлічаючы толькі на наяўныя сродкі пакупнікоў, то можна доўга сядзець на месцы, без тавараабороту. А так, калі прадаём у крэдыт, то супрацоўнічаем з пакупнікамі на ўзаемавыгадных умовах. Ды і працуем мы для каго? Для людзей. Ім нядрэнна, і нам добра», — патлумачылі **«Тут і цяпер»** у адміністрацыі крамы «Чаравічак».

«Чаравічак» працуе з насельніцтвам на іншых умовах, чым «Дом гандлю» — без першапачатковага ўзносу за тавар, але з працэнтамі за кожны месяц крэдыту: 5% — на два месяцы, 7% — на троі 10% — на пяць.

Нагледзячы на такія ўмовы, слонімцы актыўна карыстаюцца прапановамі «Чаравічак», бо ў эйтай краме асартымент абутку значна большы, чым у іншых.

**Найбольш актыўна
слонімцы бяруць
у крэдыт бытавую
тэхніку: маразільнікі,
халадзільнікі,
тэлевізоры...**

Па словах прадстаўнікі слонімскіх крам, тавары ў крэ-

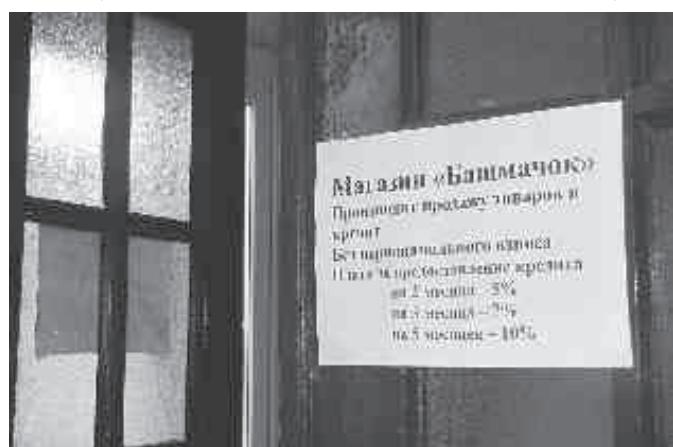

дыйт пераважна бяруць людзі сярэдняга класа.

«Прыкладны заробак сярэднестатыстычнага пакупніка складае 400—600 тысяч рублёў, — адзначаюць спецыялісты. — Найбольш актыўна слонімцы бяруць у крэдыт бытавую тэхніку: маразільнікі, халадзільнікі, тэлевізоры, а ўжо потым — аддзенне, абутак. Тлумачэнне простае: тэхніка даволі дарагая, і ў людзей няма столькі сродкаў, каб адразу аплаціць увесь кошт тавару».

НА ПАЛІТО МЕСЯЧНАГА ЗАРОБКУ НЕ ХАПАЕ

«Я б з вялікім задавальненнем разлічылася б наяўнымі сродкамі, але калі грошай катастрафічна не хапае, то нічога іншага не застаецца, як узяць тавар у крэдыт, — распавідае сланімчанка Ірына Глажына. — Напрыклад, мне тэрмінова трэба было купіць зімове паліто. Зразумелая справа, што на рынку ніхто не аддае тавар, пакупу не заплаціш усю суму. Прыйшлося купляць паліто ў магазіне, даражайшое, чым рынкаве. Каштавала яно 460 тысяч рублёў. Паводле ўмоў крэдыту, я выплаціла першапачатковы

Даволі высокія працэнтныя стаўкі па крэдытах не надта аддавчаюць пакупнікоў

ўзнос у памеры 125 тысяч рублёў. Астатнюю ж суму мне «разблі» на тры месяцы: два месяцы па 110 тысяч рублёў, трэці — 115 тысяч».

По словам жанчыны, пры сённяшнім невялікай заробтнай плаце немагчыма купіць неабходнае, разлічаючыся толькі наяўнымі грашымі.

«Пры маёй зарплаци ў 500 тысяч рублёў мне хапае аплаціць камунальныя, купіць працукты, ну, а зараз і аплачваць крэдыт на паліто, — распавядае Ірына. — Як выплачу, вазмысуся за пакупку ботаў».

БРАЦЬ УСЁ, КАЛІ НЕ ХАПАЕ ГРОШАЙ

Такая сітуацыя даволі распаўсюджана ў Слоніме. Каб выжываць ад зарплаты да зарплаты і пры гэтым усё-такі рабіць хай нават самыя неабходныя пакупкі, даводзіцца браць тавары ў крэдыт.

Слонімскія крамы канкурыруюць паміж сабой, згладжваючы ўмовы выдачы тавараў у крэдыт. У адной краме ад пакупніка запатрабуюць заплаціць першапачатковы ўзнос у памеры 10%—25% ад кошту пакупкі, у другой няма такіх патрабаванняў, аднак вас аваязкова папросяць прынесці даведку аб прыбытках за тры месяцы, у трэцій — гарантыйны ліст з месца працы.

У некаторых крамах з пакупніка не бяруць адсоткі за крэдыт, а ў іншых — ад 5 да 10 працэнтаў.

І слонімцы бяруць усё. Но не хапае... грошай.

Шкада, што нельга ўзяць у крэдыт дадатковае жыццё. Аднаго, відавочна, не хапае для вырашэння руцінных штодзённых проблем.

ВОЛЬГА ШЫЛА

ДА ВЕДАМА

За апошнія два з паловай месяца гэтага года «Беларусбанк», «Белаграпрамбанк», «Белінвестбанк», «БПБ-банк» выдалі 2 тысячи крэдытаў на спажывецкія тавары айчыннай вытворчасці па стаўцы 10% гадавых тэрмінам да трох гадоў.

Паводле даных «Беларусбанка», з выдадзеных крэдытаў калі 62% пайшло на куплю мэблі, 14% — на набыццё халадзільнікаў і маразільнікаў, 9% — тэлевізараў, 4% — пральных машын.

ЯК ВЫХАВАЦЬ НЯНАВІСЦЬ ДА СЯБЕ

Пакуль існаваў қалгас імя Ільіча ў Магілёўскім раёне (Брылеўскі сельсавет), ад суседнай вёскі Каменкі да вуліцы Садовай, што ў Брылях, па полі пралягала дарога.

Жыхарам абедзвюх вёсак было вельми зручна шыбаваць па справах напрамкі, як было заведзена тут гадамі-дзесяцігодзяй — так караеці і хутчэй, чым укругавую. Яшчэ адна дарога звязвала Каменку з пазавасковым светам і цягнулася ўздоўж сіласных ямін. Па ёй, у прыватнасці, было добра “бегаць” у брылеўскую краму.

Але вось не стала летась қалгаса імя Ільіча, а за ім не стала і дарог. Новая тэрытарыяльная ўлада з цэнтрам у вёсцы Кадзіна, закасаўшы рукавы (як быццам няма цяпер іншых спраў), пачала наводзіць новыя парадкі. Можа, таму, каб людзі лепш адчуле і заўважылі гэтую ўладу.

Вось і накінулася ўлада, не запытаўшыся ў людзей, на гасцінцы, якія, як ужо сказана вышэй, нікому не перашкаджалі. Засыпалі быўня сіласныя яміны, пракаталі ўсё бульдозерам. Не пакінулі ў спакой і дарогу да Садовай вуліцы — зааралі яе начыста! Размахнуліся так, што прыхапілі плугамі і гусеніцамі трактароў шыкоўную балоцістую сенажацілю вёскі Каменка, якою народ карыстаўся штогод. Цяпер і сеяць там нельга. Ледзь трактары не патапілі ў балоце, але справу знішчэння дарогі і балоцістага астраўка, які даваў зямлі вільгачца, а птушкамі і звяркамі дробным — натураны прытулак, давялі да пераможнага канца.

А выйгралі што? Ды нічога! Вяскоўцы ж — народ упёрты. Выкручаюць ногі на нязручных калдобінах, наварочаных тэхнікай, губяць рысоры аўтамабілю, але ўпарты шпацируюць і прадзіраюцца па

Была дарога. Стала невядома што

колішніх дарогах, бо кароткія яны, зручныя і нават родныя.

Новае толькі тое, што клянуць цяпер людзі начальства на кожнай калдобіне і яміне. Так што начальства свайго дамаглося — яго заўважылі...

МІКОЛА ЯЦКОЎ. ФОТА АЎТАРА

АЛКАГОЛІКІ АДДАЮЦЬ ПЕРАВАГУ “КРЫЖАЧКУ”

У першыя дзве гадзіны пасля адкрыцця вінна-гарэлачныя аддзелы Салігорска прадаюць у сярэднім па дзве-тры скрыні пладова-ягаднага віна, піша regionby.org.

— Шчыра кажучы, не люблю першыя змены, — дзеziцца прадавец аднаго з магазінаў горада Алёна. — За раніцу ўся выматаешся з гэтымі алкаголікамі. Наведвальнасць вінна-гарэлачнага ў гэты час можна параўнаць хіба што з якім-небудзь буціком у час буйных скідак. На гэтай работе кожны дзень назіраеш, ува што ператвараецца народ. Асаблівым поўптыкам карыстаецца “чарніла”. За раніцу дзве-тры скрыні раскупляюць. Яшчэ пару скрыні прадаецца на працягу дня. Пры гэтым майце на ўвазе, што наш магазін не самыя вялікі ў горадзе і знаходзіцца не ў цэнтры. І як яны яго п'юць? На гарэлку, мабыць, грошай не хапае. З такім кантынгентам на тых, хто купляе добрае спіртное — канъяк дарагі ці віно нянашанскае, пачынаеш глядзець як на гурманаў.

Расказвае 54-гадовы Пётр, былы аматар спіртнога (зараз закадзіраваны):

— 3-за маіх п'янак жонка выгнала мяне з хаты. Пасляліся ў свайго сябра-сабутэльніка. Тыя дні нават успамінаць страшна — усе былі як адзін. З раніцы мы ішлі і куплялі па чатыры бутэлькі “чарніла” па 0,7 літра. Гарэлку не пілі, бо Ваня, сябар, ад яе задыхацца пачынаў. Значыць, раніцай выпівалі па бутэльцы, спалі, потым зноў пілі, зноў спалі. Амаль па тры літры гэтай дрэні ў дзень.

На працы ў Пятра тады пачаліся праблемы. Каму патрэбен такі работнік?

Пратрымаўся ён так каля месяца, потым пайшоў да жонкі з пакаяннем. Яна яго прыняла, праўда, на пэўных умовах.

— Закадзіраваўся. Жонка настаяла. Раней я быў заўзятым праціўнікам кадзіроўкі, а цяпер толькі рады. Піць не хочацца, у сям'і ўсё наладзілася.

Загадчык наркалагічнага аддзялення Салігорскага псіханеўрадыспансера Сяргей Махнach расказаў:

— На першое кастрыйніка бягучага года на дыспансерным уліку ў Салігорску і раёне знаходзілася 2 606 чалавек хранічных алкаголікаў, з іх сельскіх жыхароў — 1046, астатнія — жыхары горада. Што тычыцца бытавога п'янства, то на ўлік пастаўлена 2 308 чалавек, з якіх гарадскіх жыхароў 1609, дзяцей-падлетькаў — 213.

Трэба адзначыць, што па рэкамендацыях САЗ для адлюстравання реальнай карціны такія статыстычныя даныя неабходна памнажаць, па крайнія меры, на сем.

ДЗІЯНА ЖУРАЎСКАЯ

Наймагутнейшая гаспадарка Магілёўскага раёна ААТ “Новая Друць” заарала каля вёскі Вольніца поле з нявыкананай бульбай.

ВЫРАСЦІЦЬ, КАБ ЗАКАПАЦЬ У ЗЯМЛЮ

На свае вочы бачыў, як магутныя МТЗ заворвалі поле з нявыкананай бульбай. Праўда, з другога боку палетка працаўаў трактар з культываторам, а людзі, якія наперад дзізналіся пра тое, што тут будзе, збіралі бульбу ў кошыкі і вёдры. Сярод іх былі як мясцовыя жыхары, так і тыя гараджане, што прыехалі па разнарадцы ад службы занятасці, якую ў народзе завуць “біржай”. Працаўалі яны нядоўга. А трактары з плугамі працягвалі працаўаць на ўчастку з неукрупненымі барознамі, цяпер ужо адкрыта закопваючы ў зямлю вырашчаны ўраджай бульбы, якая сёлета ледзь не ў дэфыцыце.

Жыхары навакольных вёсак былі літаральна шакіраваны такім развіццём падзеі. Па словах **Аляксандра**, жыхара вёскі Вольніца, пасля бульбаўборачных камбайнай падбіраць бульбу дазволілі ўсяго пару дзён: “Перад гэтым амаль тыдзень ахойнікі гаспадаркі праганялі людзей ад поля, дзе трактары заворвалі ўраджай. А на майм уласным полі бульба з-за дажджоў прапала. Ці можна было мне дый майм аднасяльчанам спакойна глядзець на закопванне бульбы?! Ды людзі б з вялікай ахвотай выкапалі б вырашчанае ўласнымі рукамі, а так...”.

Аднак адміністрацыя чамусьці вырашыла, што лепш закапаць ураджай у зямлю.

Людзі гадаюць: ці рабілася гэта дзеля справаздачы аб тым, што ўборка завершана, ці таму, каб людзі набывалі бульбу ў саўгаснай краме, дзе яна каштуете нямала? Або яшчэ па якой прычыне? Знайсці разумны адказ, сапраўды, не так і лёгка.

ІВАН БАРЫСАЎ

У сваіх мінульых нататах "Рэкі не цякуць угару" я згадваў падзенне Берлінскай сцяны, якая падзяляла Захад і Усход у самым цэнтры Еўропы. І вось пра што мне потым падумалася: калі б падобнае стала ключавым эпізодам нейкага рамана — скажам, у стылі гістарычнага фэнтэзі кшталту "Уладара пярсцёнкаў", крытыкі, напэўна, палічылі б сцэну разбурання сцяны паміж умовнымі Мордарам і Гондарам зацнадта пафаснай.

Але гісторыя часам не цураеца пафасу і антуражу, якога не прыдумае нават прафесійны рэжысёр.

Ніводны рэжысёр ці сцэнарыст дэтэктыўных серыялаў не змог бы прыдумаць не толькі сцену разбурання Сцяны, але і сюжэт, паводле якога раскручваліся падзеі ў Еўропе ў 1989 годзе. Ды яшчэ з такой колькасцю драматычных сцэн, поўных сімволікі. Мяркуйце самі.

У чэрвені 1989 года ў Будапешце адбываецца ўрачыстая цырымонія перазахавання парэштакі Імрэ Надзя — былога прэм'ер-міністра камуністычнай Венгрыі, героя нацыянальнага паўстання 1956 года, павешанага камуністычнымі ўладамі ў Будапешце. Цырымонія адбываецца неўзабаве пасля сышоду з усіх пасад шматгадовага краўніка Венгерской сацыялістычнай рабочай партыі Янаша Кадара.

У жніўні па выніках першых свободных выбараў у пасляваенай Польшчы фарміруеца першы некамуністычны ўрад пад кіраўніцтвам былога дарадца прафсаюза "Салідарнасць" Тадэвуша Мазавецкага. Падчас прысягі ў сейме новы прэм'ер-міністр не вытрымлівае напружанасці моманту і на хвіліну страчвае прытомнасць на трывуне.

7 кастрычніка падчас урачыстасця ў нагоды 40-годдзя абвяшчэння ГДР на тоўп дэ-

АКСАМІТ і КРОЎ

Гэтыя слова гучаць бадай як назва таннага авантурнага рамана ці вучнёўскай паэмы ў рамантычным стылі. Насамрэч, назуву падказалі рэаліі дваццацігадовай даўніны.

Вацлаўская плошча ў Празе помніць і 200-тысячныя натоўпы ў падтрымку Свабоды

манстрантаў вітае Міхаіла Гарбачова, які стаіць на трывуне побач з Эрыхам Хонекерам.

9 лістапада Берлінская сцяна фактычна перастае існаваць як паняцце.

10 лістапада балгарскія камуністы адпраўляюць у адстаўку свайго лідара — 78-гадовага Тодара Жыўкова і мяняюць назуву "кампартыя" на "сацыялістычную партыя".

20 лістапада пачаўся страйк вышэйшых навучальных установ у Празе і іншых гарадах. 21 лістапада на Вацлаўскай плошчы сабралася ўжо каля 200 тысяч чалавек.

10 снежня пайшоў у адстаўку з пасады прэзідэнта ЧССР 76-гадовы Густаў Гусак, які ўзначальваў КПЧ з 1969 года. (Дарэчы, пасля адстаўкі ён прыняў каталіцызм.)

Першым прэзідэнтам вольнай Чэхаславакіі стане драматург і дысідэнт Вацлаў Гавел.

21 снежня румынскі дыктатар Чаўшэску спыняе свой візіт у Іран і спешна вяртаецца ў Бухарэст. Там ён выступае з балкона будынка ЦК кампартыі Румыніі і называе ўдзельнікаў стотысячнай дэманстрацыі "ворагамі рэвалюцыі". Адначасова ён абяцае павысіць зарплату на 100 лей (прыкладна 4 долары). Але народ не разыходзіцца. Сілы бяспекі пачынаюць абстрэльваць дэманстрантаў.

У той дзень у сталіцы і іншых гарадах краіны загінула звыш 1000 чалавек. Кроў, як вядома, выклікае кроў...

25 снежня (Раство Хрыстова!) Чаўшэску і яго жонка Алену спрабуюць узячы за мяжу, але іх спыняе вайсковы патруль — армія на той момант цалкам перайшла на бок Фронту нацыянальнага ўратавання, які быў сфарміраваны ў асноўным з прадстаўнікоў былой партыйнай апазыцыі. Пасля хуткага і несправядлівага суда, на якім не было публікі, мужа і жонку расстралілі проста ў двары дома, дзе засядалі імправізаваны трибунал.

Вось так, і тады, і цяпер выбар відавочны — альбо аксаміт, альбо кроў. Бяскроўны шлях, ці аксамітныя рэвалюцыі (толькі пад называй каляровых) выберуць і тыя еўрапейскія народы, якія пачнуць вызывацца ад спадчыны камунізму і постімперскага ціску пазней, у 2000-м.

Але напрошваеца яшчэ адна выснова. Роля духоўных лідараў нацыі, а таксама нацыянальных сімвалau у пераломніх момантамі гісторыі становіцца надзвычай высокай. І таму змены ў Беларусі, якія таксама калісьці прыйдуць, напэўна, зноў адбудуцца пад бел-чырвона-белым сцягам і знакам Пагоні.

МАКСІМ ПЕШКА

КАЛІ ВЫ ХОЧАЦЕ ЧЫТАЦЬ НАШУ ГАЗЕТУ Ў ІНТЕРНЕЦЕ І Ў PDF-ВЕРСII,

ЗАХОДЗЬЦЕ НА САЙТ WWW.SVABODABY.NET.

КАЛІ ВЫ ХОЧАЦЕ АТРЫМЛІВАЦЬ PDF-ВЕРСIU ГАЗЕТЫ,

ПАВЕДАМЦЕ НАМ НА E-MAIL info@svabodaby.net ВАШ ЭЛЕКТРОННЫ АДРАС.